

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ การดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม ในจังหวัดชายแดนใต้¹

PUBLIC CONFIDENCE TO OPERATION OF MINISTRY OF JUSTICE IN THE SOUTHERN BORDER

กรกฎ ทองชะโชค*

Korakod Tongkachok*

จ๋านงค์ แรกพิณิจ**

Chamnong Rackphinit**

สุทธิพร บุญมาก***

Suttiporn Bunmak***

ธีรพร ทองชะโชค****

Teeraporn Tongkachok ****

---

* รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Associate Professor of Law, Faculty of Law, Thaksin University

* Email: tkorakod@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

** Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

** Email: chamnong@hotmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*** Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

*** Email: neng_uow@hotmail.com

**** อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ

**** Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

**** Email: dr.teeraporntsu2557@gmail.com

¹ได้นำเสนอในที่ประชุมผลงานวิจัยภาคบรรยาย(Oral Presentation) การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา
ทั่วประเทศ ประจำปี 2558 การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 25
เมื่อวันที่ 10-12 พฤษภาคม 2558 จัดโดยมหาวิทยาลัยทักษิณและได้ปรับปรุงตามที่ได้ทรงคุณวุฒิแนะนำจากการประชุมแล้ว

บทคัดย่อ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการดำเนินงานตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรม อันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรในการวิจัยในครั้งนี้คือประชาชนผู้ใช้บริการต่อหน่วยงาน สังกัดกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัยและสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกระทรวงยุติธรรมจำนวน 27 หน่วยงาน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 630 คน และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้บริหารในหน่วยงานสังกัดกรม และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจัดเวทีประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอผลการศึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ (Stakeholders) ตลอดจนนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาสังคม เอกชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยหน่วยงานในกลุ่มภารกิจด้านพฤตินิสัยการควบคุมไม่ใช่เพียงแต่ไม่ให้เกิดผลลบหนี แต่ควรให้ผู้ต้องขังอยู่ในบริเวณโดยรักษาความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อมั่นในคำพิพากษาด้วย ในส่วนผู้กระทำความผิดที่ภาครัฐดูแลแม้ว่าส่วนใหญ่ก็ไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ แต่ด้วยความเป็นอัตลักษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของมุสลิม หากแต่ละหน่วยงานสามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนที่มาใช้บริการได้อย่างชัดเจน และถูกต้อง ก็สามารถยกระดับความเชื่อมั่นในหน่วยงานได้ งานยุติธรรมชุมชนภายใต้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเครือข่ายยุติธรรมชุมชนทำให้เกิดโอกาสทัดเทียมกัน ในความรู้สึกดีๆ ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถึงการที่ภาครัฐเลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่น กระทรวงยุติธรรม จังหวัดชายแดนใต้

Abstract

Public confidence to Operation of Ministry of Justice in the Southern border provinces is on the purpose of researching and studying the public confidential level for the operation under Ministry of Justice's missions. The author hopes that at the end, this will increase public confidence in the studied area. The research was an exploratory research. The samples were 630 residents who have acquired services from 27 behavioral development departments and justice provincial offices in the five Southern border provinces. The study was also exercised by the in-depth interview with chief executive officers in the justice provincial offices. Moreover, the study was examined by the group conference in order to be presented the feedbacks to stakeholders, academicians, communities and private sectors.

The study has shown that the behavioral control group should keep the suspect in the areas with the respect to regulation and judgment. For the offenders whose identity mostly is Muslim, they have been treated as same as other citizen in other part of Thailand. However, if any governmental offices are able to provide a clear and right understanding to the citizen who have been given the services. This can increase the public confidence level. Community justice works exercised by the justice provincial offices should be focused on the development of life quality using community justice network which leads to equality.

Keywords: Confidence, Ministry of Justice, Provinces in the Southern

บทนำ

ปัญหาความไม่สงบชายแดนภาคใต้ดังกล่าวได้เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุเชื่อมโยงกันหลายมิติ มิติด้านอำนาจความยุติธรรมก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงอดีตที่ผ่านมามิติด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมขาดการยอมรับและขาดความเชื่อมั่นจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ บังคับใช้กฎหมายอย่างเลือกปฏิบัติ หรือละเมิดสิทธิของบุคคล ความหวาดระแวงของประชาชน ความไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้นำไปสู่การเลือกศรัทธาต่อกฎหมายและหลักนิติธรรมในท้ายที่สุด การเสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นความหวังในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยการร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายต่างๆ ได้แก่ กรมคุมประพฤติผ่านเครือข่ายอาสาสมัครคุมประพฤติ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดผ่านเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และกลุ่มผู้นำชุมชนท้องถิ่นในแต่ละชุมชน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดว่าการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายเท่านั้นมาอำนวยความสะดวก แต่หากชุมชนเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมด้วยตัวเองโดยมีภาครัฐอยู่ข้างๆ คอยสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนก็จะเกิดความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ยิ่งขึ้น

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมถึงการขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการสร้างความรุนแรง และความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐ จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่บริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม และเสริมสร้างอำนาจความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมถึงสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชน ซึ่งมีการดำเนินงานโดยแบ่งตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน การดำเนินงานแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน ได้ดำเนินงานตามแนวทางเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและยึดโยงกับนโยบายรัฐบาลรวมถึงนโยบายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อให้หน่วยงานกระทรวงยุติธรรมมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศ กระทรวงยุติธรรมจึงได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2558 – 2560 ขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือการเสริมสร้างประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงานกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการของกระทรวงยุติธรรมและเกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมอันส่งผลต่อความเป็นธรรมขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ความปลอดภัยปราศจากเงื่อนไขการใช้ความรุนแรง มีสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยทุกภาคส่วนมีความเข้าใจไว้วางใจ และมีส่วนร่วมในการกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานกระทรวงยุติธรรมได้มีข้อมูลที่จะท่อนผลการดำเนินงานตามภารกิจ รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการต่อไป จึงต้องจัดให้มีการประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการดำเนินงานตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้กระทรวงยุติธรรมได้มีข้อมูลสำหรับปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงาน

2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติอันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่นในองค์กร หมายถึง ความรู้สึกความมั่นใจและการสนับสนุน ที่บุคคลมีต่อองค์การ เป็นความเชื่อที่องค์การต้องเชื่อตรงและสร้างความผูกพัน (Gilbert, & Tang, 1998, pp. 321-338) ความเชื่อมั่นในองค์กร (Organization trust) เกิดจากความเชื่อในความซื่อตรง (Gillis, 2003, pp. 10-12) คุณลักษณะและความสามารถขององค์กร เป็นปัจจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยจะยังคงอยู่ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความมั่นใจและเชื่อต่อสิ่งๆ นั้น (Lewicki, McAllister, & Bies, 1998, p. 438) ลีริออร์ วิชชาวุธ (2544, น. 56-77) ได้กล่าวว่า เมื่อบุคคลเชื่อและไว้วางใจในความสำคัญและคุณค่าขององค์กรที่มีต่อตนเองความเชื่อมั่นนี้จะเป็นตัวกำหนดวิถีทางของพฤติกรรมของบุคคล เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีทางของการกระทำว่าจะใคร่ควรทำและอะไรไม่ควรทำ ซึ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของจริยธรรมในการทำงาน เช่น ความซื่อตรงจงรักภักดี การเปิดเผย

ความเชื่อมั่นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ซึ่งเป็นผลที่ได้รับมาจากประสบการณ์ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นจากบุคคลหรือองค์กร (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542, น. 78-98) ความเชื่อมั่นก่อเกิดภายในกรอบของการปฏิสัมพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากบุคคลและระบบสังคม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยมุ่งเน้นความเชื่อมั่นในองค์กร (Organization trust) ที่มีต่อการดำเนินงานในระดับองค์กร (ประพนธ์ สหพัฒนา และเสกสัณห์ เครือคำ, 2556, น. 89-104) จึงสรุปความหมายของความเชื่อในการดำเนินงานขององค์กรว่า เป็นทัศนคติของบุคคลที่แสดงออกถึงความไว้วางใจและความเชื่อถือในพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร ในลักษณะของการปฏิบัติตามหน้าที่และการปฏิบัติงานตามสถานการณ์ ความเชื่อและความเลื่อมใสของประชาชน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน ในกลุ่มภารกิจด้านพหุตินิสัยและสำนักงานยุติธรรมในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา ต่อกระบวนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นทัศนคติของบุคคลที่แสดงออกถึงความไว้วางใจและความเชื่อถือต่อแนวปฏิบัติในการทำงานเพื่อสร้างกระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ผ่านหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

การอำนวยความสะดวกยุติธรรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2543, น. 112-113) ได้กล่าวไว้ว่า การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ ทั้งในแง่ของ การบังคับใช้กฎหมายซึ่งต้องดำเนินการอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ และยังหมายถึง กระบวนการในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องดำเนินด้วยความเร็วและเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย (equality before the law) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของหลักนิติธรรม ที่ถือว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค ดังนั้น หากประเทศไทยให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเป็นหลักแล้ว ก็จำเป็นต้องหันไปเฝ้าระวังการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิทธิส่วนตัวของบุคคลจะถูกคุ้มครอง จึงควรให้มีกระบวนการกลั่นกรองคดีในชั้นเจ้าพนักงานและดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามแนวทาง Due Process

Blumberg (1970, p. 8) ได้กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างระหว่างความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม(Due Process) กับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม(Crime Control) อยู่ที่วิธีปฏิบัติ(Procedures) ในการพิจารณาถึงทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ไม่ว่าจะเป็กลุ่มประเทศที่

ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ หรือประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างก็ได้พยายามที่จะเสาะแสวงหาหนทางในการประสานประโยชน์ระหว่างแนวคิดทั้งสองประการดังกล่าว เพื่อให้เกิดมีความสมดุล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าจะเป็นระบบผสมของทั้งสองทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม อาจเป็นระบบในอุดมคติ (Ideal Type)

ธรรมาภิบาล

คำว่า ธรรมาภิบาล หรือที่บางท่านเรียกว่า ธรรมรัฐ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “good governance” ทิทาวัต เมฆสวรรค์ (2546, น. 29-30) ได้กล่าวไว้ว่า ได้เริ่มนำมาใช้เมื่อต้นทศวรรษที่ 1990 โดยปรากฏในรายงานของธนาคารโลก และเอกสารของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งองค์การระหว่างประเทศทั้งสองนี้ถือว่ามีพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจะต้องสร้างให้เกิดธรรมาภิบาลขึ้น และบงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา (2557, น. 7-8) ได้กล่าวไว้ว่า หมายรวมถึงการที่กลไกของรัฐทั้งการเมืองและการบริหาร มีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ สะอาด โปร่งใส และรับผิดชอบ เป็นการให้ความสำคัญกับภาครัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลัก นั่นคือกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชน ในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีกลไกของรัฐที่มีความแข็งแกร่ง มีการบริหารที่เป็นธรรม การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในทุกกลุ่มทุกภาคส่วนของสังคมไทยให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผล รู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อพลเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย

องค์กรพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programmer : UNDP) ได้กำหนดคุณลักษณะของธรรมาภิบาลดังนี้ (UNDP, 1997, pp. 67-89) การมีส่วนร่วม (Participation) ชายและหญิงมีสิทธิในการตัดสินใจผ่านสถาบันอันชอบธรรม การมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพนิติธรรม (Rule of Law) กรอบกฎหมายต้องเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ (กรกฎ ทองชะโชค, 2556, น.1-20) ความโปร่งใส (Transparency) มีความเสรีด้านข้อมูลข่าวสาร สามารถเข้าถึงสถาบันข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง การตอบสนอง (Responsiveness) สามารถดูแล (กรกฎ ทองชะโชค และจันทราทิพย์ สุขุม, 2557, น. 412-427) ตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย มุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus orientation) ประสานผลประโยชน์ของทุกฝ่ายเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน ความเสมอภาคเที่ยงธรรม (Equity) (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544, น.67-89) ทุกคนมีโอกาสที่จะรักษาพัฒนาสถานะชีวิตความเป็นอยู่ของตน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency) กระบวนการและสถาบันต้องให้ผลตรงตามความต้องการโดยใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์สูงสุด ความรับผิดชอบ (Accountability) ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องรับผิดชอบต่อสาธารณชนทั่วไปและผู้มีส่วนได้เสียในสถาบันของตน

Steers (1977, pp. 46-55) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กรภาครัฐ มักคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายที่องค์การตั้งไว้ รวมทั้งความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2549, น.10) ได้กล่าวว่า โดยมีมิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์มีความสมดุลกันในมิติต่างๆ เห็นได้ว่าหลักธรรมาภิบาลในภาครัฐ จำเป็นต้องดำเนินการโดยบุคลากรต้องเข้าใจหน้าที่ของผู้บริหาร เข้าใจอย่างแจ่มชัดในความรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาและผู้บริหาร รวมทั้งต้องมั่นใจว่าทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามรับผิดชอบของตน มีความเข้าใจอย่างชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับประชาชนผู้รับบริการ ดังนั้น ผู้บริหารควรแจ้งให้ประชาชนได้ทราบในการประกาศสาธารณะ (Public Statement) ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตน โดยระบุให้ทราบถึงการปฏิบัติงานที่พอเหมาะกะกับขนาดและความซับซ้อน (Complexity) ขององค์กร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey studies) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้เฉพาะสังกัดกลุ่มงานภารกิจด้านพัฒนาพหุติณีสัยและยุติธรรมจังหวัดในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้บริหารในหน่วยงานสังกัดกรม และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 15 คนประชาชน เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถามนำไปใช้กับประชากรที่มารับบริการหน่วยงานดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 2 แบบสอบถาม (Questionnaires)

ผู้ใช้บริการต่อหน่วยงาน สังกัดกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพหุติณีสัย(สำนักงานคุมประพฤติ สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน เรือนจำ) และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม จำนวน 27 หน่วยงานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งได้พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎีและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนผู้ใช้บริการต่อหน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติและสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนทั้งสิ้น 630 คน

ตารางที่ 1 การเลือกตัวอย่างตามสัดส่วนของหน่วยงานในแต่ละจังหวัด

หน่วยงานในจังหวัด	หน่วยงาน					กลุ่มตัวอย่าง (คน) (ประชาชนผู้ใช้บริการต่อหน่วยงาน)					รวม (คน)
	สงขลา	สตูล	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	สงขลา	สตูล	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	
สำนักงานยุติธรรมจังหวัด	1	1	1	1	1	30	30	30	30	30	150
สำนักงานคุมประพฤติ	1	1	1	1	1	30	30	30	30	30	150
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	1	1	1	1	1	30	30	30	30	30	150
เรือนจำ	2	1	1	1	1	60	30	30	30	30	180
รวม	5	4	4	4	4	150	120	120	120	120	630

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนผู้ใช้บริการต่อหน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติและสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนทั้งสิ้น 630 คนโดยจำแนกเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการสำนักงานยุติธรรมใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 150 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการสำนักงานคุมประพฤติใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 150 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 150 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการเรือนจำใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 180 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) จากตัวแทนเพื่อนำเสนอผลการศึกษาระดับสมบูรณต์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ (Stakeholders) ตลอดจนนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาสังคม เอกชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้เกิดความสมบูรณต์มากขึ้น โดยเฉพาะในการกำหนดแนวทางสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม แล้วทำการวิเคราะห์ทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อกระทำตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อมูลเพื่อให้ข้อมูล

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

อำนาจหน้าที่ของกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัย และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม

ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่ได้กำหนดสาระสำคัญในเรื่องการจัดโครงสร้างกระทรวง และวางแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินแนวใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานบางส่วนของระบบราชการ และเพื่อวางรากฐานในการนำระบบราชการไปสู่ราชการยุคใหม่ ทำให้มีการขยายและพัฒนาบทบาทด้านการบริหารของกระทรวงในเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความเด่นชัด และมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ระบบการทำงานของกระทรวงเกิดความชัดเจน มีผู้รับผิดชอบต่อผลสำเร็จของงาน สามารถกำหนดแนวทางการทำงาน การพัฒนาความเป็นเลิศในงานแต่ละด้านได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ทำให้จัดงานบริหาร (Administrative Function) ของกระทรวงและกรมต่างๆ ภายในกระทรวงให้มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ทรัพยากรของกระทรวงร่วมกันได้ รวมถึงเป็นการเตรียมปรับวิธีการทำงานของกระทรวงที่จะรองรับแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงานจากส่วนกลาง ทั้งในด้านงบประมาณและการบริหารงานบุคคล

เมื่อนำหลักการแยกภารกิจมาประยุกต์ใช้ในการจัดโครงสร้างของกระทรวง จึงสามารถแบ่งงานของกระทรวงออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ งานด้านกำกับดูแลนโยบายและยุทธศาสตร์ และการบริหารงานทั่วไป (Strategic and Administrative Function) ซึ่งเป็นงานหลักของสำนักงานปลัดกระทรวง มีปลัดกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบ และงานด้านการปฏิบัติการ (Operational function) ซึ่งจัดเป็นกลุ่มปฏิบัติการ (Operational cluster) รวมกรมต่างๆ ที่มีภาระหน้าที่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้การบริการต่างๆ โดยมีรองปลัดกระทรวงเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบผลงาน

การจัดกลุ่มของกรมให้เป็นกลุ่มปฏิบัติการ เป็นการส่งเสริมให้การสื่อสารและประสานงานระหว่างกรมภายในกระทรวงราบรื่น และเป็นแนวราบ (Horizontal coordination) มากขึ้น นอกจากนี้ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระทรวงจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงการแบบกลุ่มปฏิบัติการ จะกระตุ้นให้กรมในกลุ่มเดียวกันใช้ทรัพยากรในการให้บริการหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ยิ่งไปกว่านั้นระบบความรับผิดชอบการดำเนินงาน (Accountability) ก็จะมีเข้มแข็งขึ้น เนื่องจากกรมและกลุ่มของกรมมุ่งเน้นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จึงทำให้สามารถกำหนดผลผลิตและผลลัพธ์ในการดำเนินการทั้งระดับกรมและระดับกลุ่มภารกิจของหน่วยงานได้ชัดเจนขึ้น

ตามกฎกระทรวงด้วยกลุ่มภารกิจ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2548 ลงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้กระทรวงยุติธรรม มีกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัย ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของกรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ โดยบทบาทของกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัยนี้ เป็นการขับเคลื่อนการบริการงานของกลุ่มภารกิจฯ ซึ่งสามารถค้ำคูณค่าในการป้องกันและการบริหารทรัพยากรต่างๆ ภายในกลุ่มภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) เรือนจำและทัณฑสถาน ภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความรับผิดชอบตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมายราชทัณฑ์ 2) สถานพินิจ/ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กฯ ภาระหน้าที่สืบเสาะและพินิจของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องทว่าทำการกระทำความผิด สอดส่องความประพฤติ ควบคุม ส่งเคราะห์และบำบัดแก้ไข จัดการศึกษา ฝึกและอบรม

ดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน 3) สำนักงานคุมความประพฤติ เป็นหน่วยงานหลักในการคุมความประพฤติผู้กระทำผิดทั้งในชั้นก่อนฟ้องชั้นการพิจารณาคดีของศาลและชั้นภายหลังศาลมีคำพิพากษา 4) สำนักงานยุติธรรมจังหวัด มีภารกิจและหน้าที่ในการประสานงานและบูรณาการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ยุติธรรมระดับจังหวัด ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนทั้งระบบอย่างรวดเร็ว และเท่าเทียมกัน รวมทั้งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน ป้องกันและควบคุมอาชญากรรม แก้ไข บำบัดและฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นหน่วยงานที่มีการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

โดยกระทรวงยุติธรรมได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในหน่วยงานหลายรูปแบบ คือ หน่วยงานราชทัณฑ์ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบในรูปแบบการเข้าตรวจเรือนจำ สำนักงานคุมประพฤติได้มีการดำเนินดำเนินการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับชุมชน ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในลักษณะอาสาสมัครคุมประพฤติ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีการให้สำนึกในการกระทำผิดต่อผู้เสียหายการโดยมีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนให้เด็กและเยาวชนไปฝึกวิชาชีพกับองค์กรภายนอก สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนอยู่ในพื้นที่ กระบวนการเหล่านี้ถือเป็นรูปแบบการสร้าง ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยจำแนกตามหน่วยงานมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการเรือนจำ/ทัณฑสถานครั้งนี้มีจำนวน 180 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ โดยอยู่ระหว่าง 51-60 ปี โดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการสำนักงานคุมประพฤติครั้งนี้มีจำนวน 150 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในวัยทำงาน สำหรับการนับถือศาสนาแม้มีการนับถือศาสนาที่หลากหลายแตกต่างกันในพื้นที่แต่โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีการนับถือศาสนาอิสลาม

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด/ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ครั้งนี้มีจำนวน 150 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการนับถือศาสนาพบว่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในครอบครัวเช่นเดียวกัน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดครั้งนี้มีจำนวน 150 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จึงสอดคล้องกับการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในครอบครัว

2) ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานในภาพรวมของหน่วยงานสังกัดกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัยและสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.9021 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73076 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อคำนวณร้อยละความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถานในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 78.042

ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของประชาชนต่อการดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.0404 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52609 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อคำนวณร้อยละความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 80.808

ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของประชาชนต่อการดำเนินงานของสถานพินิจ/ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.9184 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55051 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อคำนวณร้อยละ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของสถานพินิจ/ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 78.368

ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของประชาชนต่อการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.9639 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48454 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดมีค่าความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อคำนวณร้อยละความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 79.278

3) ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ในทัศนะผู้บริหารในหน่วยงานสังกัดกรมและสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม และที่คณะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคประชาสังคม

ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกรมราชทัณฑ์มองว่าการสร้างความเชื่อมั่นต้องเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องขัง ญาติผู้ต้องขังและชุมชนตามหลักนิติธรรมในบริบทของการพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์ การดูแลผู้กระทำความผิดในเรือนจำ/ทัณฑสถานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางเรือนจำในพื้นที่ปัจจุบันองค์กรภาคประชาสังคมมองว่า เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขัง ให้กลับเป็นคนดีเมื่อพ้นโทษ อย่างไรก็ตามปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดรุนแรงผู้ต้องขังส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดและมีผู้กระทำความผิดบางรายที่อยู่ภายนอกเรือนจำให้การชักจูงว่าได้รับการสั่งการจากผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานบ้าง ทำให้ศรัทธาของประชาชนต่อภาพลักษณ์ของเรือนจำ/ทัณฑสถานในอดีตถูกลดทอนลง ความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบงานราชทัณฑ์อาจจะขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเรือนจำ/ทัณฑสถานอยู่บ้าง ซึ่งทางเรือนจำ/ทัณฑสถานเองก็มีมาตรการในการจู่โจมตรวจค้นในเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างต่อเนื่องการมีส่วนร่วมของหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกในการร่วมเข้าดำเนินการตรวจสอบมีการพัฒนาเทคนิคการท้าวให้ กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในงานควบคุมผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นผู้ที่เข้าไปใช้บริการไม่ว่าเป็นญาติของผู้ต้องขังเองหรือผู้ต้องขังเองก็จะเกิดความมั่นใจว่าทางเรือนจำ/ ทัณฑสถานในปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในหลักสิทธิมนุษยชนกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ในด้านเรือนจำ/ทัณฑสถาน สามารถปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเครื่องพันธนาการ ด้านวินัยและการลงโทษ ด้านบริการด้านการแพทย์ ด้านเสื้อผ้าและที่นอน ด้านการเก็บรักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ด้านการให้ข้อมูลแก่ผู้ต้องขังและการร้องทุกข์ ด้านที่พักอาศัยของผู้ต้องขัง ด้านผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดี ด้านการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ต้องขัง ด้านการขนย้ายผู้ต้องขัง และการจำแนกประเภทผู้ต้องขังและการแยกขังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำในด้านการแยกขังได้

ในการสร้างความเชื่อมั่นหน่วยงานสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ฝึกและอบรมและเด็กเยาวชนเขต 9 จังหวัดสงขลา เห็นว่าการหลักประกันความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะแตกต่างกับผู้ใหญ่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานซึ่งต้องเน้นให้การศึกษาเป็นอย่างมาก การคุ้มครองเด็กและเยาวชนมากกว่าการแก้ไขในความหมายของการลงโทษ แต่เป็นการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สิ่งที่ปัญหาเด็กและเยาวชนคือยังไม่มีความหมายเฉพาะในคดีเกี่ยวข้องกับความมั่นคงในพื้นที่บังคับใช้กฎหมายพิเศษอยู่ ทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีพิเศษที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงมากนัก และพยายามให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดในเรื่องของการทำงานคุ้มครองเด็กในการเข้าถึงและการประยุกต์แนวปฏิบัติเข้าไปในกฎหมายพิเศษไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พุทธศักราช 2457 และพระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ก็จะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ปกครองหรือญาติของเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้นและในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ให้สิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอย่างเต็มที่ แต่การแต่งกายมีอยู่บ้างที่ไม่สามารถแยกความเป็นมุสลิมได้เพราะอาศัยระเบียบกฎหมายที่เหมือนกันในสถานที่

ดูแลเด็กและเยาวชน แต่จะให้สิทธิในกิจกรรมทางศาสนาเฉพาะกรณีพิธีการสำคัญเช่นในช่วงการถือศีลอดที่เด็กและเยาวชนศาสนาเด็กแยกอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้

สำนักงานคุมประพฤติ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นการฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ที่ถูกส่งมาคุมประพฤติในฐานะผู้เสพ ทางสำนักคุมประพฤติก็จะสร้างความมั่นใจให้กับญาติหรือประชาชน ที่อยู่รอบระบบเรือนจำโดยหลักเลี้ยงมาตรวจการควบคุมตัวให้มากที่สุด แต่ในเวลาเดียวกันสำนักงานคุมประพฤติในจังหวัดชายแดนใต้ก็สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าได้มีการแก้ไขฟื้นฟูบุคคลที่ถูกคุมประพฤติโดยเน้นเงื่อนไขมากกว่า จึงต้องพยายามส่งเสริมให้มีมิติที่กลมกลืนกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การดำเนินการโครงการในหลายชุมชนที่นำหลักการเรื่องศาสนาเข้ามาเข้าฟื้นฟูผู้ประกอบการลงโทษของสำนักงานคุมประพฤติ กรณีสำนักงานคุมประพฤติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้ดำเนินการโครงการค่ายภูมิบุตรา ดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในคดียาเสพติดและผู้เข้ารับการฟื้นฟูให้ดำเนินชีวิตในทางที่ดีขึ้น โดยให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนร่วมกับผู้นำศาสนา หน่วยงานภายนอกจัดทำหลักสูตรนี้ขึ้นถึงการเกี่ยวกับยาเสพติดในหลักศาสนา ได้ทำไกลยาเสพติดและไม่กลับไปเสพซ้ำอีก และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลามที่ถูกต้องต่อไปซึ่งหากโครงการดังกล่าวได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานคุมประพฤติในการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับใจและกลับไปอยู่ในชุมชนและชุมชนเองก็เกิดความปลอดภัยได้ต่อไป

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการสร้างความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแนวทางสมานฉันท์ สันติวิธี ภายใต้หลักนิติธรรมสามารถประมวลข้อมูลเชิงนโยบาย จากข้อคิดความเห็นผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมที่รับผิดชอบในพื้นที่ นอกจากการดำเนินงานด้านหลัก ได้แก่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ด้วยการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของทุกหน่วยงานให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม รวดเร็ว โปร่งใส และประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวก ตั้งแต่หน่วยงานตำรวจ ทหาร ทนายความ อัยการ ศาล และหน่วยงานบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาลทั้งทางแพ่งและอาญา ได้แก่ กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกแบบสมานฉันท์ และสันติวิธีด้วยการพัฒนาให้มีระบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในระดับชุมชนซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้เองก็ได้พัฒนาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนที่ประชาชนในชุมชนไว้วางใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ยุติธรรมทางเลือกในศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ไม่เป็นทางการ รวมทั้งในหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมก็ให้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้อย่างจริงจัง การพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน เพื่อให้องค์กรภาคประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การระงับข้อพิพาทในชุมชน ให้สอดคล้องกับทุนทางสังคมในพื้นที่ รวมถึงการเสริมสร้างระบบงานยุติธรรมชุมชนในและนอกสถานศึกษาด้วย การพัฒนาระบบงานในสำนักงานบริหารงานยุติธรรมให้สามารถเชื่อมโยงและนำไปสู่การปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งต้องดำเนินการในทุกมิติ ซึ่งเป็นงานในเชิงประสานและพัฒนา รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบกระทรวงยุติธรรมต้องดำเนินการกระจายอำนาจในการตัดสินใจหรืออนุมัติให้ลงสู่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดให้มากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องนำเรื่องส่งให้ส่วนกลางพิจารณา อันเนื่องจากในปัจจุบันสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีหน้าที่เพียงเป็นหน่วยงานประสาน แต่ประชาชนทั่วไปยังเข้าใจว่าอำนาจในการอนุมัติการช่วยเหลือเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการเยียวยาต่อชีวิต ร่างกาย อยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด อย่างไรก็ตามหากเป็นการขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ในส่วนค่าประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ค่าทนายความหรือค่าขึ้นศาลปัจจุบันก็ได้กระจายอำนาจให้อนุกรรมการกองทุนยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ จึงทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเกิดความเชื่อมั่นถึงเป็นความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานมากขึ้น

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต่อหน่วยงานเรือนจำ/ทัณฑสถานในเรื่องการควบคุมตัวไม่แยกการควบคุมทั้งที่กระบวนการพิจารณาคดียังไม่สิ้นสุด ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวไว้ด้วยกันการใช้เครื่องพันธนาการในเรือนจำ หากคดีถึงที่สุดศาลมีคำพิพากษายกฟ้องส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้พ้นโทษเมื่อคืนกลับสู่สังคม จำนวนเจ้าหน้าที่ผู้คุมเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องหาเจ้าหน้าที่ผู้คุมในเรือนจำ/ทัณฑสถานยังมีจำนวนน้อยเกินไปซึ่งอาจมีผลต่อกระบวนการฟื้นฟูผู้ต้องขัง การให้ความสำคัญในการจำแนกผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงกับคดีทั่วไปทั้งที่ภูมิหลังแตกต่างกันอย่างน้อยมาก เพียงแต่อาจแบ่งแยกเฉพาะประเภทความผิด ในขณะที่คดีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนแต่เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้นำศาสนาที่เคร่งครัดซึ่งเรือนจำยังรวมกลุ่มไว้ด้วยกัน การข่มขู่ทรมานผู้ต้องขังมาจากการใช้กฎหมายพิเศษเมื่อถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำยังไม่มีการตรวจสอบว่าผู้ต้องขังได้รับการข่มขู่ทรมานมาก่อนหรือไม่ ทำให้ญาติของผู้ต้องขังเข้าใจผิดถึงการดูแลของเรือนจำและอาจขาดความเชื่อมั่นได้ จึงควรมีมาตรการตรวจสอบการทำร้ายร่างกายก่อนเข้าสู่เรือนจำอย่างเคร่งครัดและโปร่งใส การรักษาพยาบาลอาจจะยังไม่ดีพอเพราะจะนำไปรักษายังสถานพยาบาลข้างนอกต้องเป็นกรณีที่ร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งอาจเกิดจากอัตรากำลังในการดูแลผู้ต้องขังนอกสถานที่ต้องใช้จำนวนมาก ในประเด็นการแต่งกายหากสามารถแต่งกายรัดกุมตามหลักศาสนาในเวลาออกไปข้างนอกไม่ว่าไปศาลหรือทำงานสาธารณะภายนอก ก็จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ของพี่น้องมุสลิมได้มากขึ้น ในประเด็นอาหารการกินผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่เรือนจำ/ทัณฑสถานจะให้ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้ปรุงอาหารซึ่งอาจมีผลกระทบต่อผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นผู้ต้องขังส่วนน้อยได้ จึงควรแยกครัวการปรุงอาหารในเรือนจำอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน/ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีการจำแนกเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจนโปรแกรมฟื้นฟูของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน แต่อย่างไรก็ตามในคดีเกี่ยวกับความมั่นคงยังไม่มีการจำแนกเด็กหรือเยาวชน มีเพียงการจำแนกตามฐานความผิดเช่น คดีพยายามฆ่า คดีทำร้ายร่างกาย คดีลักทรัพย์ ส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองหรือญาติจะเชื่อมั่นที่จะให้บุตรหลานเข้ามาฝึกและอบรมเพื่อเปลี่ยนแปลงนิสัยสภาพจิตใจเพราะเห็นว่าเป็นเด็กและเยาวชนจะกระทำผิดซ้ำและผู้ปกครองเองก็ไม่สามารถดูแลอบรมได้ จึงปล่อยให้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายและสภาพสังคมหรือสิ่งแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเองก็มีส่วนสำคัญที่เด็กและเยาวชนต้องถูกส่งตัวมาฝึกและอบรมเพราะผู้ปกครองเองก็ไม่ต้องการให้อยู่ในสังคมเดิมๆ การสร้างความเชื่อมั่นของสถานพินิจเด็กและเยาวชนควรประสานกับหน่วยงานอื่นที่สามารถรับช่วงในการให้เยาวชนเข้าไปทำงานในหน่วยงานวิชาชีพต่อไปเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนมีเวลาว่างไปกระทำความผิดหรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกเพราะส่วนใหญ่ก็จะเป็นคดีเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

สำนักงานคุมประพฤติ การให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปสืบเสาะอาจได้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ซึ่งปัจจุบันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะใช้อาสาสมัครคุมประพฤติที่อยู่ในชุมชนของผู้กระทำความผิดจริงก็จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ แต่ทางสำนักงานคุมประพฤติก็ต้องฝึกอบรมการสืบเสาะข้อมูลให้มีความมาตรฐานมากยิ่งขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่สืบเสาะลงไปในพื้นที่ กรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับโอกาสในการไม่ควบคุมตัวโดยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 แต่อย่างไรก็ตามมีจำนวนมากเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชนหรือพ้นจากการคุมประพฤติแล้วก็กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก การฟื้นฟูจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผ่านอาสาสมัครคุมประพฤติที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ยุติธรรมชุมชน จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับอาสาสมัครคุมประพฤติในการประสานกับหน่วยงานภายนอกชุมชนได้ด้วยเพื่อประโยชน์ในการสร้างงานให้กับผู้ถูกคุมประพฤติต่อไป และควรสอบถามความสมัครใจในการดำเนินกิจกรรมบริการสังคม หากผู้ถูกคุมประพฤติไม่เต็มใจรูปแบบที่ทางสำนักงานคุมประพฤติกำหนดเงื่อนไขขึ้นก็สามารถเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมเฉพาะรายบุคคล โดยการรายงานตัวน่าจะจะเป็นรูปแบบที่ไปพบผู้นำทางศาสนาในมัสยิดหรือในวัดได้ด้วย

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในบางกรณีประชาชนถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ระหว่างการควบคุมของภาครัฐ ญาติไม่สามารถจัดการเรื่องเอกสารให้ได้ในบางคดีทำให้ต้องเสียโอกาสในการใช้สิทธิเยียวยากับทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือกรณีได้รับการเยียวยาจากหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่แล้วกรณีเกิดจากความไม่สงบเรียบร้อยหรือจากสถานการณ์ความมั่นคง จะไม่ได้รับการเยียวยาอีกจะถูกตัดสิทธิไป ในส่วนการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ยังดำเนินการล่าช้า อำนาจในการเยียวยาไม่ได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชายแดนใต้ ทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานเพียงประสานส่งเรื่องไปยังส่วนกลางให้คณะกรรมการส่วนกลางพิจารณาอนุมัติ จึงเห็นควรกระจายอำนาจดังกล่าวให้เบ็ดเสร็จในงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดก็จะสร้างความเชื่อมั่นต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ และประสานจัดการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมที่รวดเร็วมากขึ้น แต่ในส่วนของความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ในปัจจุบันมีการมอบอำนาจให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิจารณาอนุมัติโดยตรงได้จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ตีมากขึ้นจากอดีตซึ่งจะต้องรอการอนุมัติจากส่วนกลาง

ในส่วนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนยังไม่สามารถระบุความชัดเจนของเครือข่ายถึงอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงได้ ลักษณะการทำงานเป็นไปในลักษณะของการติดตามมากกว่าการให้คำอธิบาย เสนอให้มีการฝึกอบรมความรู้กฎหมายการทำงานกับชุมชนและเครือข่ายควรทำงานในเชิงรุก ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดต้องสร้างแรงจูงใจให้กับเครือข่ายในการดำเนินงานในเชิงรุกควบคู่ไปด้วยก็จะสามารถแก้ไขปัญหาเล็กๆ ในชุมชนได้ก็ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในภาพของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาศูนย์ยุติธรรมชุมชนก็สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนกันเอง โดยในหลายศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทในชุมชนได้ จึงทำให้เห็นว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่บางส่วนก็ยังไม่มีความเท่าที่ควร จึงน่าจะอยู่ที่ตัวเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเป็นหลักด้วยในการมองและเข้าใจหลักการจิตสาธารณะ

ในภาพรวมความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานกลุ่มสังกัดภารกิจด้านพัฒนาพฤติกรรม คือ สำนักงานคุมประพฤติ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เรือนจำหรือทัณฑสถาน และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ควรให้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่มีอยู่แล้วเข้าไปดูแล สอดส่องเด็กและเยาวชนหลักจากการพ้นจากการฝึกและอบรม และผู้พ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเพิ่มได้อีก ก็จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นกับการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมได้มากขึ้น

คำขอขอบคุณ

บทความวิจัยนี้ นำมาจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้” โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกระทรวงยุติธรรม และขอขอบคุณ นายชาญเชาวน์ ไชยุทติกิจ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ปรึกษาโครงการที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

บรรณานุกรม

- กรกฎ ทองชะโชค และจันทราทิพย์ สุขุม. (2557). อุปสรรคการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายด้านทรัพย์สินจากความรุนแรงตามกฎหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารนิติศาสตร์*, 43(2), 412-427.
- กรกฎ ทองชะโชค. (2557). การบังคับใช้กฎหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิชาการนิติศาสตร์*, 7(1), 1-20.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). *ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ : ดีไซน์.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). Criminal Justice Reform in Thailand : Current Problems and Future Prospect. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทิพาวัต เมฆสวรรค์. (2546). การบริหารจัดการที่ภาครัฐ: เป้าหมายเพิ่มประสิทธิผลการจัดการ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 40(4), 29-30.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี. (2544). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2557). แนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยด้วยการสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ผ่านสื่อบุคคล คำพังเพย. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 7(2), 24-57.
- ประพนธ์ สหพัฒนา และเสกสรรค์ เครือคำ. (2556). *การประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2545). *การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม : หลักทฤษฎีและมาตรการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.
- สิริอร วิชารู. (2544). *จิตวิทยาการอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์
- Asian Development Bank. (1995). *Governance : Sound Development Management*. Manila Philippines.
- Blumberg, A.S. (1970). *Criminal Justice*. Chicago : Quadrangle Books.
- Gilbert, J. & Tang, T. (1998). An Examination of Organizational Trust Antecedents. *Public Personnel Management*, 27(3), 321-338.
- Gillis, T. (2003). More Than a Social Virtue: Public trust among organizations most valuable asset. *Communication World*, 20(3), 10-12.
- Human Development Report. (1997). *Published for the United Nations Development Programme*. (UNDP) New York Oxford :Oxford University Press
- Lewicki, R., McAllister, D., & Bies, R. (1998). Trust and Distrust: New relationship and realities. *The Academy of Management Review*, 23(3), 438-458.
- Peter, K. (2001). *The political environment of public management*. New York: Longman.
- Steers, R.M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22(1), 46-56.
- United Nation Development Programme. (1997). *Human Development Report 1997*. New York: Oxford University Press.